

"Satsa placeringskostnader på förebyggande arbete"

Ungdomskriminaliteten är för viktig för att politiker ska ägna sig åt att övertrumfa varandra med populistiska åtgärder.

Medan politiker i alla läger ger förslag på mer, längre och hårdare straff för ungdomskriminella, sker nyrekryteringar till kriminella gäng allt längre ner i åldrarna. Samtidigt som personer med praktisk erfarenhet och forskar-erfarenhet inte får fram sina röster i det massmediala sorlet.

De repressiva insatserna har sitt berättigande, men vi måste även se till de förebyggande åtgärderna, för att lösa en komplex situation. Sverige har idag stora kunskaper, som bygger på evidens, kring vad som är gångbart för att förebygga ungdomskriminalitet. Vad är det som hindrar att vi då använder den? Troligen kortsiktigt ekonomiskt tänkande.

Vi vet att ungdomskriminalitet inte är ett importerat fenomen, det föds i segregerade bostadsområden, av ökade klassklyftor och bristande integration. (Här finns ett flertal referenser, bland andra professorn i kriminologi **Jerzy Sarnecki**). I segregerade områden ges utrymme för att odla egna normsystem och värderingar, detta sker i de så kallade ungdomsgängen och är förödande.

Vi vet även att det finns ett antal riskfaktorer som bidrar till utanförskap och kriminalitet. Några av dessa är: misslyckad skolgång, brist på prosociala kontakter*, brist på närvarande vuxna, bristande relation föräldrar-barn. När flera av dessa samverkar ökar risken att den unge hamnar i ett antisocialt beteende.

Förslag till åtgärder för att stävja och förebygga denna utveckling:

fler vuxna i skolor med utslagning och bristande skolresultat, föräldrastödjande insatser från förskola med olika evidensbaserade program, ökad vuxennärvaro i strukturerade fritidsaktiviteter. och ökade möjligheter till föreningsliv/ungdomsgårdar.

Att dessa insatser inte är iscensatta, trots att samtliga inom socialtjänst känner till dess framgångsfaktorer, beror troligen på att insatserna kostar pengar. Samtidigt som de kommuner som behöver dessa insatser bäst, betalar miljonbelopp för placeringar och inlåsningar av dessa ungdomar. För ungdomar placerade på Hem för vård eller boende, hvb och på Statens institutionsstyrelse, SiS, betalar socialtjänsten mellan 2 000:- och 13 000:-/dygn (någon övre kostnadsgräns finns troligen inte). Även om staten bekostar en del av kostnaden för SiS-placeringarna, blir kostnaderna för den aktuella kommunen påtagliga.

Jag dristar mig att komma med ett förslag, som inte bara är kostnadseffektivt utan även direkt vinstgivande, samtidigt som det är utvärderingsbart:

För de kommuner som tyngs mest ekonomiskt av hvb- och SiS-placeringar tar staten över hela kostnadsansvaret i två år. Kommunen å sin sida, förpliktar att med den summa som placeringarna kostar, satsa på förebyggande insatser; till exempel fler vuxna i skolan, föräldrastödjande insatser, ett utvecklat föreningsliv, strukturerade läxhjälpinsatser. Kommunen avgör vilken/vilka insatser som ska genomföras. Viktigt är att pengarna inte används för den ordinarie driften utan till preciserade förebyggande insatser. Kommande år ska då de statliga kostnaderna minska successivt, för att kommunen, efter cirka sju år, återigen bär placeringskostnaderna för sina ungdomar. Insatserna kan beforskas och utvärderas.

Efter många års erfarenhet av att räkna ut kostnader för omhändertagna ungdomar visar det sig att för varje satsad krona i förebyggande insatser är besparingen sju gånger

pengarna (referens bland andra Ingvar Nilsson, nationalekonom). Med utebliven karriär för en ung människa inom kriminalitet och/eller missbruk blir det en humanitär och en ekonomisk vinst.

Räkneexempel som påvisar vinsten grundar sig på vad en människa i utanförskap och deras offer, kostar samhället med sjukvård, arbetsförmedling, socialtjänst, försäkringsbolag, kriminalvård.

Detta förslag bör tilltala samtliga partier. Även ett parti som förespråkar sänkt skatt bör med lite tidsperspektiv se att, förutom humanvärdena, även de ekonomiska värdena är påtagliga.

Förslaget har säkerligen också en stor acceptans bland medborgare. Det innebär i realiteten mycket färre inlåsta barn och ungdomar i landet.

Så politiker i samtliga partier, "förenen eder" för att ta långsiktiga beslut som ger långsiktiga och varaktiga resultat.

Rutger Zachau

pensionerad socialarbetare, efter ett helt yrkesliv med arbete med ungdomar i institutionsmiljö och även som utbildare inom området

* sätt att agera och reagera som främjar social samverkan och positiva sociala relationer. motsats: antisocial.